

Таким чином, задля успішного розслідування кримінального правопорушення потребується не лише правильне висунання усіх можливих версій, але й грамотна, професійна перевірка кожної з них. Перевірка версій як результат розумової діяльності є змістом усього процесу розслідування і полягає у зборі даних, які підтверджують або спростовують припущення, що міститься у версії.

Література:

1. Стратонов В. М. Версії в практиці пізнавальної діяльності слідчого / В. М. Стратонов // Право і безпека. – 2011. – № 1 (38). – С. 174–178.
2. Цільмак О. М. Класифікація методів побудови та перевірки криміналістичних версій / О. М. Цільмак // Криміналістичний вісник. – 2015. – № 2 (24). – С. 6–11.
3. Цільмак О. М. Основи побудови криміналістичних версій / О. М. Цільмак // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. – № 2. – С. 334–338.
4. Черненко А. П. Чи є версія у кримінальному провадженні фактичною підставою для проведення слідчих (розшукових) дій? / А. П. Черненко // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: «Юридичні науки». – 2013. – № 2 (5). – С. 146–150.

УДК 343.983:003.076

ДРОЗДЕНКО Анастасія

ЗНАЧЕННЯ СУДОВОГО ПОЧЕРКОЗНАВСТВА В РОЗКРИТТІ І РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Судове почеркознавство – це окремий розділ криміналістики, що вивчає письмо як джерело інформації, яке стосується його автора, та інші фактори, які цікавлять слідство та суд [5, с. 136].

Даній проблемі приділялось багато уваги з боку різних вчених, цим займались Л. Є. Ароцкер, Р. С. Белкін, В. Ф. Берзін, Є. Ф. Бурінський, А. І. Вінберг, Л. Г. Еджубов, Н. І. Клименко, О. І. Манцвєтова, З. С. Меленєвська, І. М. Можар, В. Ф. Орлова, М. Я. Сегай, С. А. Ципенюк, О. Р. Шляхов та інші.

В юридичній енциклопедії Ю. С. Шемшученка зазначено, що почеркознавство – це галузь знань, яка вивчає почерк, та яка виникла і сформувалась як наука під впливом потреб почеркознавчої експертизи [10, с. 34].

Приблизно таке ж саме визначення судового почеркознавства в своїх посібниках викладають В. Ю. Шепітько [6, с. 99] та А. П. Шеремет [9, с. 166], які вказують, що це галузь криміналістичної техніки, що вивчає закономірності письма, процес його дослідження, можливість ідентифікації людини за почерком та вирішує інші завдання почеркознавчої експертизи.

Задачі судового почеркознавства: вивчення закономірностей почерку та процесу його експертного дослідження, створення наукових основ судово-почеркознавчої експертизи (загальної теорії і вчень), розробка та удосконалення методів, методик вирішення задач судово-почеркознавчої експертизи [1, с. 9].

Основними завданнями експертизи при дослідженні документів є ідентифікаційні й діагностичні дослідження рукописних текстів, що виявляються у встановленні виконавця й автора документа, наявності в документі рукописної дописки, ознак умисного спотворення почерку, виявлення кількості виконавців і авторів декількох рукописних текстів і деяких ознак, що характеризують особу виконавця й автора документа [8, с. 26].

Судово-почеркознавча експертиза вирішує деякі неідентифікаційні завдання: встановлення факту виконання рукопису в «незвичних» умовах та «незвичному» стані виконавця, навмисне зміненням почерком із підбрюшкою (імітацією) почерку іншої особи, визначення статі виконавця, а також належності його до певної групи за віком [4, с. 547].

Вивчення ознак і властивостей письма дозволяє встановити деякі риси особи, яка була виконавцем письма, адже почерк формується з дитинства і стає сталим на протязі життя.

Тому можна зробити висновок, що почеркознавство є багатогранною галуззю криміналістики і вирішує багато завдань, поставлених судовим розслідуванням.

Використання інформації, яка міститься у досліджуваному почерковому матеріалі, дозволяє вирішити різноманітні діагностичні, класифікаційні й ідентифікаційні завдання.

Вирішення діагностичних завдань спрямоване на визначення умов, у яких виконувався досліджуваний почерковий об'єкт – рукописний текст, запис або підпис.

Можливість вирішення таких завдань залежить від ступеня прояву діагностичних ознак у досліджуваному почерковому об'єкті, наявності або відсутності порівняльного матеріалу, його якості, даних про особистість передбачуваного виконавця та обставини виконання почеркового матеріалу.

Класифікаційні (групофікаційні) завдання пов'язані із встановленням належності почерку виконавця до групи почерків, притаманних особам певної статі, віку або типу почерків відповідно до прийнятої наукової класифікації (високо- чи маловироблені, із досконалою або недосконалою системою рухів). У межах класифікаційного завдання також можуть бути отримані відповіді на питання про схожість почерків (підписів), про придатність почеркового об'єкта для ідентифікаційного дослідження [2, с. 21].

Проведення таких досліджень пов'язане з необхідністю отримання відомостей про виконавця записів у разі відсутності певної підозрюваної особи з метою висування та перевірки розшукових версій, а також для звуження кола можливих виконавців документа.

Ідентифікаційні завдання передбачають встановлення (ідентифікацію) за почерком особи виконавця тексту рукопису, підпису, короткої записи.

Таким чином, при проведенні діагностичного дослідження можна встановити стан людини і умови виконання тексту (підпису). Наприклад: рукописний текст передсмертної записки виконаний в незвичних умовах або у незвичному стані (це може бути стан сп'яніння, хвилювання та ін.).

При проведенні групофікаційного (класифікаційного) дослідження можна встановити, особою якої статі виконаний текст (наприклад: рукописний текст записки виконаний жінкою) або встановити, що рукописний текст виконаний двома конкретними особами одночасно. Також можна встановити, що рукописний текст виконано з наслідуванням почерку конкретної особи.

При проведенні ідентифікаційного дослідження можна встановити конкретну особу, яка виконала рукописний текст або підпис.

Оцінка висновку експерта здійснюється на експертному, слідчому і судовому рівні доказування з метою встановлення допустимості й належності його як джерела доказів, а також достовірності й доказового значення фактів і обставин, для встановлення яких призначена почеркознавча експертиза.

Значення судової почеркознавчої експертизи дуже велике. Висновок експерта є джерелом доказу; а відомості, які містяться в ньому, є доказами.

Експерт, який провів почеркознавче дослідження, може дійти до наступних висновків почеркознавчої експертизи: категоричний (достовірний) – позитивний і негативний, вірогідний (імовірний) – позитивний і негативний, а в деяких випадках експерту не виявляється можливим відповісти на окремі питання.

За допомогою категоричного позитивного висновку встановлюється особа, яка виконала досліджуваний рукописний текст (підпис): рукописний текст розписки виконаний гр-ном А.

За допомогою категоричного негативного висновку встановлюється, що досліджуваний рукописний текст (підпис) виконаний не підозрюваною особою, а іншою: рукописний текст розписки виконаний не гр-ном А, а іншою особою.

Вірогідний висновок експертизи дозволяє висунути версії події, він допомагає направити слідство в вірному напрямку. Наприклад: рукописний текст довіреності виконаний, вірогідно, гр-ном Н.

Іноді експерт не може вирішити поставлену перед ним задачу і тоді може дати таку відповідь:

«Встановити особу, яка виконала рукописний текст (підпис), не здалося можливим...». В такому разі слід обов'язково вказати причину – чому експерт не зміг вирішити питання: наприклад, у зв'язку з простою почерку (підпису) і малим об'ємом почеркового матеріалу, який міститься в ньому (неї) тощо [3, с.310].

Всі ці висновки експертів допомагають розкриттю і розслідуванню кримінальних правопорушень і встановленню осіб, які їх вчинили.

Аналіз теоретичних розробок та узагальнення експертної практики дозволяють виділити основні напрямки подальшого розвитку судового почеркознавства у сучасний період. Це перш за все підхід і дослідження структури вирішення ідентифікаційних завдань з метою оптимізації методики експертизи. Ідентифікаційні завдання становлять основний обсяг при проведенні судово-почеркознавчої експертизи; їх вирішення передбачає встановлення фактів наявності або відсутності тотожності конкретного виконавця рукописного тексту, запису або підпису [7, с.83].

Високий рівень розвитку судового почеркознавства не означає, що вже не існує проблем, які потребують розв'язання. Такі проблеми існують і їхнє вирішення буде сприяти подальшому удосконаленню як теоретичних засад судового почеркознавства, так і практики судово-почеркознавчої експертизи.

Література:

1. Абрамова В. М., Садченко О. О., Свобода Є. Ю. Альбом схем із судово-почеркознавчої експертизи: Навчальний посібник. – К.: Вид. Паливода А. В., 2003. – 120 с.
2. Бондар М. Є. Судово-почеркознавча експертиза: становлення, можливості, перспективи розвитку / М. Є. Бондар, З. О. Ковальчук, Т. О. Сукманова // Судова експертиза. – 2014. – № 1. – С. 19–29.
3. Кіян Т. М. Поняття і можливості судово-почеркознавчої експертизи // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса): у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М. В. Афанасьєва. – Одеса: Юридична література, 2016. – 712 с. – С. 309–311.
4. Комаха В. О. Тактичні особливості попереднього дослідження криміналістичних об'єктів та призначення судових експертиз: Монографія / Одеська національна юридична академія. – Вінниця: ДП ДКІ, 2006. – 736 с.
5. Криміналістика (криміналістична техніка): Курс лекцій / П. Д. Біленчук, А. П. Гель, М. В. Салтєвський, Г. С. Семаков. – К.: МАУП, 2001. – 216 с.
6. Криміналістика: Підручник / Кол. авт.: В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін. / За ред. проф. В. Ю. Шепітька. – 4-е вид., перероб. і доп. – Х.: Право, 2008. – 464 с.
7. Свобода Є. Ю. Судово-почеркознавча експертиза: деякі проблемні питання та сучасні можливості / Є. Ю. Свобода, В. М. Абрамова // Часопис Академії адвокатури України. – 2014. – № 1. – С. 82–85.
8. Тищенко В. В., Аркуша Л. І., Плахотіна В. М. Криміналістика: Навч.-метод. посіб. // ОНЮА. – О.: Фенікс, 2007. – 172 с.

9. Шеремет А. П., Криміналістика: навч. пос. [для студ. вищ. навч. закл.] / А. П. Шеремет – [2-ге вид.]. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
10. Юридична енциклопедія: 5 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: «Укр. енцикл.», – 1998. – 339 с.

УДК 343.982.3

ЖОЛОНКО Сергій

РОЗВИТОК КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ У XVIII–XIX ст.

Актуальність теми зумовлена тим, що при розкритті та попередженні злочинів значну роль відіграє рівень інформаційного забезпечення криміналістично-значущою інформацією про діяння, осіб, сліди, предмети, і т.д. Оперативне отримання таких відомостей залежить від ефективного використання обліків різних об'єктів, що потрапляють у сферу діяльності правоохоронних органів. Науково обґрунтована система обліків подібних об'єктів і є криміналістична реєстрація.

Дану тему досліджували такі науковці, як: О. П. Дубовий, В. К. Лисиченко, В. Я. Лукашенко, Я. В. Рибалко, П. Ю. Тимошенко, Л. М. Чорнобай, С. А. Яльгшев та інші.

Криміналістична реєстрація на ранньому стані свого розвитку одночасно мала на меті покарання злочинця, реєстрацію злочинця та реєстрацію виду злочину.

Вперше питання про систематичну реєстрацію засуджених осіб було поставлено у XVIII ст. у Франції. Паризька поліція у 1720 році створила реєстр, до якого вносила інформацію про усіх злочинців, засуджених і розшукуваних поліцією Парижа. При цьому даний реєстр поділявся на облік засуджених і оперативно-розшуковий облік «злочинного елемента». У 1790 році для ведення цих реєстрацій при паризькій поліції було створено спеціальне бюро довідок, а наприкінці XVIII ст. – початку XIX ст. – централізовану систематичну реєстрацію судимості по лінії судової системи.

На території Російської імперії письмову реєстрацію судимості вперше було введено у 1870 році. Реєстрація проводилася при міністерстві юстиції, куди загальні судові місця і мирові установи, а пізніше й міські суди та земські начальники надсилали листи на кожного засудженого до тюремного ув'язнення. Щомісяця міністерство юстиції видавало «Відомості довідок про судимість», які розсилались до всіх судових місць та судовим слідчим [7, с. 16–17].

Після винайдення та розвитку фотографії з метою реєстрації злочинців стали застосовувати фотографування злочинців. Фотографічний спосіб став наступним самостійним способом реєстрації злочинців, для